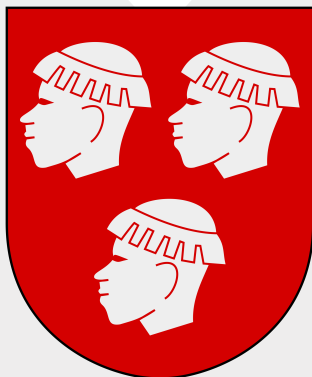

**PASTORALTEOLOGISKT
CIRKULÄR**

I VÄXJÖ STIFT

Årgång 2 : Nummer 4
1 april 2023

Att predika i orostid I	3
Att predika i orostid II	7
Impulser för predikan	11
Skärtorsdagen	12
Långfredagen	16

Pastoralteologiskt cirkulär i Växjö stift (PCVS) drivs ideellt och är (kyrko)politiskt obundet.

PCVS kommer ut den 1 i månaden på databasen

<http://pastoralteologisktcirkular.se>

Databasen Pastoralteologiskt cirkulär tillhandahålls av Erik Keijser och har utgivningsbevis enligt Myndigheten för press radio och tvs beslut 22/01832.

Ansvarig utgivare: Erik Keijser

Ställföreträdande ansvarig utgivare: Gustav Lundborg

Ansvarig utgivare och ställföreträdare kommer att nås via e-post enligt nedan.

Redaktion: Elin Sundelin, Erik Keijser och Gustav Lundborg

Artiklar: tas emot från skribenter som tjänar eller tjänat i församlingarna i Växjö stift.

Manus och förfrågningar sänds till redaktionen@pastoralteologisktcirkular.se

Genom att sända in manus godkänner skribent att materialet lagras och publiceras digitalt.

Att predika i orostid I

– några delade tankar vid biskopens komministersamling 2 mars 2023

Nina Lundborg, komminister i Kalmar S:t Johannes församling

Oron som platsen där vi inte vill vara

Jakob ligger alltid och sover ovanför mitt skrivbord. Han vilar, jag arbetar. Jakob har lagt sig med huvudet mot en högräst knagglig sten. Över honom stiger tre änglar ner för en trappa av kristall. Den som först når fram till Jakob har lagt sin hand mot hans axel. Högst upp mot den mörkblå natthimlen anar jag Kristus som sitter i sin mors knä.¹ Jakobs ansikte är fridfullt, trots att vi alla vet hur det är att gå och lägga sig för natten och huvudkudden känns som en sten, när inga tankar landar mjukt, när man känner sig jagad. Sådana nätter finns. Sådana tider finns.

Jakob har tvingats slå läger för natten på en för honom okänd och oskyddad plats ute i öknen. Det är en plats där han inte vill vara; han är rädd, och ändå upptäcker han att Gud är där, tillsammans med ho-

nom. Berättelsen om hur Gud leder oss till platser *där vi inte vill vara*, men där vi också upptäcker och erfar Guds närvaro, hopp och tröst måste väl ändå vara en av Bibelns vanligaste berättelser. Den finns i otaliga skepnader, och kanske är det också en av de vanligaste berättelserna vi berättar om olika tider våra liv, åtminstone när vi ser oss om över axeln, bakåt. När Jakob vaknar upp ur sömnen, säger han ”Sannerligen, Herren är på denna plats, och jag visste det inte.” (1 Mos 28:16)

När jag funderade på vad jag skulle tala om på komministersamlingen så blev det viktigt för mig att ringa in oron, för tydlighetens skull. *Vad är det att vara i orostid?* Jag tänker att det handlar om att vara i en oförutsägbar process och inte riktigt veta hur det slutar. Under pandemin blev det mycket tydligt. Vi var på en plats där vi inte ville vara. Vi kunde inte se en rak väg ut. Ingen lösning i sikte. Och ingen tidsplan att förhålla oss till. Ändå är det just där, på den platsen som man måste våga stå, själv som predikant och tillsammans med sin församling, trots ambivalensen. Och det är riktigt svårt, ibland. Stundtals sätter det stora krav på uthållighet. Helst vill vi bara lämna den platsen och hitta en snabb väg ut.

Stenar och vingar

Med bilder från Jakobs dröm i Betel tror jag att en god predikan i orostiden behöver både stenar och vingar. Stenarna är allt det där som är våra och våra medmänniskors rädslor och oro: det som är svårt, det som gör ont, det som håller oss bundna. Vingarna är allt det som rör uppståndelsens förvandlande och livgivande kraft, och som det är vår uppgift som predikanter att spana efter, sätta ord på och dela med vår församling. Allt detta finns i bibelordet när vi, levande människor slår oss ner där, och ser oss omkring. Det är i sanning ett levande ord. Talar vi inte om stenarna, då talar vi inte sant om våra liv och inte heller om det liv som Jesus levde. Talar vi inte om vingarna, då har vi sannolikt inte talat om hoppet och om kyrkans skatt. Predikan bör hjälpa oss att lyfta blicken och se att vi inte är ensamma på platsen där vi står. Vi är tillsammans. Det gör all skillnad i världen. Vi behöver vidröra stenarna och sträcka oss mot Kristus.

Som själavårdare är vi vana vid att vara på dessa platser, där det är jobbigt att stå. Vi har en kunskap och yrkesskicklighet kring att vara tillsammans med människor på svåra platser i deras liv. Det är något att luta sig mot det när det känns över-

mäktigt svårt. Det finns så många getsemanekvällar i ett prästliv. Ibland sitter man själv där i vandan, ibland är vi den som står vid någons sida. Och Kristus är där.

Det existensiella skavet

Kerstin Dillmar och Lars Björklund skriver i en av sina böcker om något som de kallar för existentiellt skav.² Det är en bra term att lägga på minnet. Det finns predikningar i mitt arkiv som inte håller post-pandemi, även om det nog inte var något fel på dem när de hölls. Det finns också predikningar som inte håller efter andra händelser och kriser, både de goda och de vi hade velat vara utan. Pandemi, krig i Europa, djupt personliga erfarenheter som sjukdom eller utmattning, ja också goda kriser som att bli förälder eller lämna en ålder för en annan. Kristus är densamme, men predikanten är inte densamma.

Pröva dina ord och dina bilder. Behåll det som är gott. Hitta nya när det skaver, ändra om. Det kan tyckas självklart, men vi vet vilken utmaning det är när man står i ett ständigt strömmande flöde som vi gör som församlingspräster. Det är samtidigt helt livsviktigt. Fråga prästkollegor som är duktiga på andra saker än du, någon du har förtroende

för, när du fastnar i tanken och behöver hjälp. Det finns så många som är redo att skynda till din hjälp när du sitter där bland stenarna, tro mig.

Våga lägg mycket krut på andra texter än evangelietexten

Nya tider drar upp nya spår, och leder oss till andra platser och andra texter än tidigare. För predikan är också glädje, lust och stor kärlek till ordet! Under fastan och vidare in i påsktiden kan de gammaltestamentliga texterna bidra med bilder, berättelser och nyanser som gärna kan ta stor plats i förkunnelsen: från Adam och Evas gömställe i Eden får vi få följa Hagar ut i öknen och svettsas med Jakob i hans nattliga kamp vid Jabboks vad. Senare följer vi profeten Elia och vandrar etapper av ökenvandringen. Dessa texter är allihop berättelser som i orostiden handlar om mänskliga mognadsprocesser, där människor övar sig på att leva tillsammans med varandra och med Gud, där människor faller och Gud reser dem igen, de går vidare, märkta, och Gud överger inte. Och, och det här är viktigt: det är inte en ständig progression, att allt alltid blir bättre, att alla blir klokare, starkare. Så är det inte. Det böljar fram och tillbaka, och Gud överger inte.³

Profeterna, framför allt Jeremia och Jesaja, kan även de visa på hoppets bilder för människor som sitter i mörkret. Hopp om hur det ska vara och hur det ska bli. Jeremia skriver i skuggan av den babyloniska fångenskapen. Här kan vi tala om att vara på en plats där vi inte vill vara, och försöka skapa sig en tillvaro där, utan att ge upp hoppet om att det också ska komma en annan tid. Jeremia följer oss genom första delen av påsktiden. Jesajas ord (Jes 35:1) om hur det är öknen som ska blomma, alltså, inte när vi kommer fram och allt slutar väl, utan mitt i öknen, mitt i ödemarken där vi inte vill vara och där vi tycker att det är jobbigt att stå. När vi slår oss ner på de platserna ska nya skott skjuta upp ur sanden. Där ska det nya växa. Kanske kan vi då tillsammans med Jakob säga: ”Sannerligen, Herren är på denna plats, och jag visste det inte.”

Vill du få ett mejl när ett nytt cirkulär publicerats?
Anmäl dig till e-postlistan genom att mejla till
redaktionen@pastoralteologisktcirkular.se

Samtalsfrågor

1. Vilka fora kan vi hitta för delande av predioktankar och ideér? (Finns det några sådana sammanhang i den församling där vi befinner oss?)
2. Skribenten talar om att svara på platser där vi inte vill vara, var kan vi finna hopp och ork att vara där?
3. Om vi anser att det är viktigt att kunna stanna kvar där det är jobbigt att stå, på vilket eller vilka sätt blir det verkligt och konkret i vår församling?

---

¹ Lars Gerdmar har målat ikonerna Jakobs steg. Vill du se den finns den på bild på Lars Gerdmars hemsida: <https://larsgerdmar.se>.

² Läs mer om det existentiella skavet i K. Dillmar och L. Björklund, *Rum för livet: Att hitta språk för verkligheten* (Varberg: Argument förlag, 2019).

³ Läs hela kapitel 1: Den Stora berättelsen i Hebreiska bibeln i U. Lindgren, *Öppna Bibeln: Upp-täck ditt liv i den Stora berättelsen* (Stockholm: Verbum, 2022).

Att predika i orostid

II

– *anförande vid komministersamlingen 2 mars 2023*

Katarina Hedqvist, komminister i Växjö stads- och domkyrkoförsamling (Skogslyckans kyrka)

”Var har mina fötter gått?”

Min vän Maria Soave, katolsk teolog från Brasilien, brukar säga att när hon ska förbereda en predikan så är det alltid den frågan hon ställer sig: “Var har mina fötter gått den senaste veckan?” Och hon fortsätter: “Om svaret är att jag mest befunnit mig på mitt kontor så blir jag orolig, för min predikan kommer att präglas av den verklighet jag tagit in. Har jag inte mött människors nöd så kommer predikan ha svårt att svara an på den.”

Den här frågan har jag gjort också till min. Och därför var det den jag ställde mig när jag inbjöds att reflektera över predikan i orostider. Var har mina fötter gått? Hur ser den oro ut jag kommer i kontakt med? I vilka oroslandskap befinner jag mig? Befinner jag mig där överhuvudtaget, eller flyr jag oron?

Jag tänker att vi alla har erfarenhet av personliga orostider, och att vi vet en hel del om oro. Kan de erfarenheterna vara en hjälp nu? Nu när vi finns i det som på ett annat sätt är en kollektiv oro? Och vad gäller den där kollektiva oron, hur kollektiv är den? Även om vi finns tillsammans i det som är pandemi, klimatkris, ekonomisk turbulens och ett krig i vår närhet så drabbas vi ju inte lika; det blir än en gång så påtagligt att kriser också synliggör orättvisor. Hur ser den oro ut som vi står i relation till? Vems oro riskerar att inte alls bli hörd? Ja, var har mina fötter gått?

Om det är sant att vi präster alltmer abdikerar från själavård och det alltmer betraktas som i huvudsak diakonernas ansvar att möta människor i nöd - vad får det i så fall för konsekvenser för förkunnelsen? Jag tänker på det jag hörde biskop emeritus Esbjörn Hagberg säga när han kommenterade att allt färre präster finns med i arbete med sorgegrupper: Det är förödande för förkunnelsen! Ja, vad händer när förkunnelsen förlorar markkontakt? Att predika i orostider tänker jag måste handla om markkontakt, det vill säga att ta den konkreta verkligheten på allvar.

Predikan sker i ett spänningsfält mellan verkligheter, vår egen och bibeltextens. Vilka ryms i det

där vi-et, i ”vår egen”? Vilket ansvar har vi som förkunnare att ”vidga vi-et”? ”En enda mänsklighet”- ord som ofta sägs vid altaret, men hur lever vi det? Bibelns texter är skrivna i orostider, eller rymmer berättelser om människor som befunnit sig just där. Att synliggöra just det, detta att vi i berättelserna möter konkreta människors utsatthet och rädslor, tänker jag öppnar för att texterna ska tala också in i vår oro.

Under de år jag arbetade som präst i IILCO, Costa Rica, en kyrka som består av människor för vilka orostider är normaltillståndet, så slogs jag ofta av deras direktkontakt med bibeltexterna. De hade lätt att relatera, att läsa in sig själva! *Det handlar om mig!* Ja, vi möts där i vår oro, textens människor och vi! Kan det vara så att de här tiderna kan skapa en ny närhet till bibelberättelserna också för oss?

Vad gör oron med oss?

Jag tycker mig känna igen orons två riktningar i mig. Den ena som drar mig inåt, till den lilla världen, i försök att skapa begriplighet och kontroll. Jag sluter mig i mitt eget, försöker skapa trygghet genom att stänga av det där som känns hotande.

Att klara mig själv och mina egna blir det centrala. Och så den andra, som får mig att fly bort i förnekelse av det som känns hotande.

Finns det risk att det här också sker med oss som kyrka i tider av oro? Att vi sluter oss, drar oss inåt, att ”viet” blir snävare? Eller att vi riktar vårt fokus på det kontrollerbara, som till exempel vår egen organisation? Och att förkunnelsen försnävas till att handla om den egna själensfriden och frälsningen? Ja, att vi förkunnar ett allt för förändligt evangelium - utan markkontakt, som snarare drar oss ifrån världen än får oss att bli delaktiga i en förändring av den?

Det är inte konstigt att hamna där! För det är ju så förtvivlat svårt att tro att vi kan göra skillnad när allt ser ut att vara på väg åt fel håll! Och det är så svårt att leva med vanmakt. En vän berättade om hur hon under en tid levde med fasansfulla smärtor som läkarna inte lyckades smärtlindra. Och hon upplevde att personalen undvek henne, att man skyndade ut ur hennes sjukrum så fort man kunde. Det är svårt att bli konfronterad med sin egen maktlöshet! Och så sa hon: Jag kommer aldrig att glömma vilken skillnad det gjorde när någon satte sig där och bara la sin hand på mig.

Närvaro gör hela skillnaden!

Närvaro. Är det inte var vår kallelse handlar om? Närvaro. Också i vanmakten. Att i ord och handling förkunna en Närvarande Gud, en inkarnerad GUD, en korsmärkt Gud, som identifierar sig genom sina sårmärkta händer. För att vi ska känna igen Gud just där, i de sårmärkta. ”Jag var hungrig, jag var törstig.”

I vår svåraste orostid, sedan min man Magnus blev svårt sjuk, så har vi återkommande sagt till varandra: Vad hade det blivit av oss om vi inte hade fått de där åren i ILCO? En kyrka som är marinerad i Korsets teologi, i den djupa övertygelsen om att det är Kristus som möter oss i den utsatte, den lidande. Inte som en glorifiering av fattigdom och lidande utan som en kallelse och riktning. Att finnas där, med den som lider. Och att möta Gud där, i den som lider.

Vilken Gud är det som vi förkunna? Ni har säkert sett bilden. Pappan som efter jordbävningen i Turkiet sitter och håller sin döda 15 åriga dotters hand. Han sitter där. Hoppet är ute. Men han sitter kvar. Den bilden blev en predikan till mig: en gudsbild, och en kallelse.

Jag vill också dela en annan bild som blivit en pågående predikan i mig. Ett av nyhetsinslagen från

Butja. Förödelsen är total, och vad som hänt tydligt: massaker och övergrepp. Där står en gammal ukrainsk kvinna och blir intervjuad. ”De var ju bara pojkar! De ryska soldaterna var ju bara vanliga pojkar! Jag såg på dem och en sa: ‘Tant, se inte på mig så där. Då kan jag inte göra det jag måste!’”

Hur kan vi bevara blicken, den blick som mänskliggör? Hur förmedlas den i vår förkunnelse? Hur förkunna vi hoppet? Hoppet om att en annan värld är möjlig? Och att GUD inte gett upp om någon enda människa? Och att det därför är värt att fortsätta att sätta ner våra frön i jorden- också det minsta av alla frön och det är värt att fortsätta knåda degen, även om vi just nu inte kan se hur något ska kunna växa eller jäsa.

Predika i orostider? Ja, visst har predikan sin plats. Men det är kanske inte envägskommunikationen som bäst är bot mot oro. Där jag hämtar kraft och hopp i de här tiderna är små sammanhangen där vi tillsammans delar liv och reflekterar över bibeltexter. Där jag får vara människa, också med min oro och sårighet.

Samtalsfrågor

1. Om det är så att vår teologi och vårt förkunnande påverkas av var våra fötter har gått, vilka spår har det satt att vi befunnit oss i en kultur där tillväxt och hastighet premieras?
2. Vilket ansvar har vi som förkunnare att vidga ”vi-et” och hur gör vi det?
3. Vilken skillnad skulle det göra i våra liv och i vår kyrka om vi verkligen tog på allvar att Kristus möter oss i utsattheten, i den som lider?

Finns det något vi skulle behöva prata igenom tillsammans?

Ge ditt bidrag till samtalet till
redaktionen@pastoralteologisktcirkular.se

Impulser för predikan

(Specialdel för de tre heliga dagarna)

Skärtorsdagen

Melina Blomqvist, komminister i Växjö
pastorat

Läsningar enligt Johannes-serien:

Jeremia 31:31-34

Hebreerbrevet 10:12-18

Johannesevangeliet 13:1-17

(Psaltaren 111:1-5)

Rubrik i evangelieboken:

Det nya förbundet

Liturgisk färg:

Vitt

Kyrkoåret

Skärtorsdagen firas till minne av den kväll Jesus och lärjungarna samlades för sista gången, till minne av hur han instiftade nattvarden och senare på natten befann sig i Getsemane trädgård, där han greps. Vi minns och firar ett dramatiskt skeende som sträcker sig från upplevelsen av stark gemenskap, glädje och värme genom osäkerhet och förvirring till erfarenheten av yttersta ensamhet, utsatthet och smärta – därför inleder vi vår gudstjänst i feststämning, i vitt och ljus - vi sjunger vårt Gloria den enda gången sedan fastan inleddes - men när klockorna ringt in förblir de tysta fram tills dess vi firar uppståndelsen.

Vi avslutar mässan med altarets avklädande, i allvar och ödesmättnad . orglarna suckar och vi skiljs åt i tystnad, i mörker. I gudstjänsten gestaltas således allt vad mänskligt liv rymmer och denna dag mer än annars torde vi söka en rik variation och bredd av uttryck där fler än vanligt är delaktiga både inför och under firandet. Låt det kännas att här gäller oss alla, att inget mänskligt är främmande för Gud. Igenkänningens glädje finns inte nödvändigtvis endast i välkända psalmer utan förmodligen än mer i att få känna igen sig själv och det egna livet i gemenskap med andra, osminkat och ofullkomligt, i både förkunnelse och liturgi. Tryggheten i ordningen får inte uppnås till priset av rädsla att göra fel eller känslan av att inte passa in. Ge rum åt det anorlunda!

I vår tid

*En annan gång, längre fram, senare,
då ska jag göra på ett annat sätt.
Det här funkas ju inte!*

Jag föreställer mig stunden strax efter det att morgonens kaos har lagt sig. Kanske har ungarna äntligen kommit upp och i väg, ut. I hallen ser det ut som hej kom och hjälp mig. Med en suck av lika delar lättnad, besvikelse

och självföreläelser sjunker Gud ner med en kopp kaffe nära till hands, för att liksom hämta andan, samla sig och tänka ut något nytt. Ett nytt förhållningssätt för egen del. En ny strategi för de där älskade barnen. *Hur ska de lyckas klara sig där ute i livet, när de inte tycks fixa grundläggande grejer? Jag har ju sagt åt dem... ändå tycks tillvaron kantad av konflikter och tjafs om småsaker varvat med på djupet uppslitande gräl kring existensens villkor. Att de inte kan hålla sams och hjälpas åt!!?*

Kanske är det i efterskalven av uppbrott, uppror, upprördhet och uppgivenhet Gud anar nya möjligheter för mänskligheten därute i den förunderliga Skapelsen, på upptäcktsfärder och irrvägar, i uppförsbackar, på höjder, i kärr och diken genom den ändliga tidens landskap; Tänk om jag kunde ge dem av allt det goda jag önskar så att det fyllde deras hjärtan, räcka dem så mycket kärlek att den kunde flöda mellan dem... Då skulle de skulle alltid minnas och känna mig. Och deras synder och överträdelser skall jag aldrig mer komma ihåg...

Och det blev förmiddag och eftermiddag och barnen kom hem så småningom. Och Gud stod där med öppna armar och undrade hur de hade haft det. Några av dem berättade

de ivrigt, andra hade inte lust att prata eller ens ha ögonkontakt just då, inte nu. Nåja, tänkte Gud. Allt har sin tid.

Och så böjer sig Gud ner för att omsorgsfullt skölja bort damm och grus och varsamt torka barnens krokiga små tår. Plåstra om där det blivit blåsigt och skavt. Massera det som stukats. En efter en. Alla dessa fötter som vandrar så nära det hårda och karga. Dessa små fötter som lekt och dansat, snubblat och rest sig igen för att pröva nya steg. Och någon av dem skäms och vill helst gömma undan inte bara fötterna utan hela sig, det är så mycket som är så smutsigt. Och Gud ser på barnet och ler lite, för det är ju i och för sig sant. Men fötterna är en bra början. Tänk allt som ännu väntar av nya stigar. Nya danser och lekar. Snedsteg och nya lärdomar, insikter. Det kommer bli bra till slut. Kom, ska ni få något att äta också, ni måste vara hungriga. Dags att samla kraft igen, säger Gud och samlar barnen kring köksbordet.

Jesus vet allt vad som väntar både honom och hans följare, han ser vägen framför sig. Jag tänker att det är därför han börjar den där torsdagskvällen med att ta hand om alla sina lärjungar genom att tvätta deras fötter. Först kärlek, mera kärlek och

ännu mera kärlek (Jfr. Astrid Lindgrens berömda citat), därefter visar han och förklarar i det vi sedan känner igen som ritens förenklade samtida tydlighet och mysterium: Gör så här och kom ihåg vad jag lärt er. Minns med era kroppar. Minns som om ni vore en enda kropp, en enda mänsklighet. Visa omsorg om varandra och dela det som är livets nödvändighet och oundviklighet. Var uppmärksamma på varandras behov. Bejaka det där som spritter och sprutar. Ta hand om varandra, ta hand om det som genom livet blivit smutsigt och sårigt, det som gör ont. Omfamna varandras trötthet. "Vidrör verklighetens sorger." sjunger vi i en av fastans psalmer (Psalmer i 2000-talet, 834), "Målet är himlen, men jorden vår väg." konstaterar vi i en annan (Verbums tillägg till den Svenska psalmboken, 738). Livet gör med oss. Det syns på de där längst ner, längst bort, det märks på fötterna. Och där sitter Jesus, på knä, med sin tid och närvaro och handduken fästad kring midjan, redo att ta hand om, för att sedan samla och sända. Sända med fred och bröd i världen. (Jfr. Sv.-psalm 74, sista versen.) Så reser han sig och barnen upp och säger något i stil med Jag har gett er ett exempel, för att ni skall göra som jag har

gjort med er. Gör detta till min åminnelse.

Vi lever i en tid då självförverkligande och individualism ofta framhålls som de främsta målen i livet, samtidigt som många människor upplever brist på mening och sammanhang. Alltför starkt fokus på det egna riskerar leda till isolering från andra, minskat samhällsansvar och att allt fler känner sig ensamma eller utanför. Att vårda våra församlingsgemenskaper så att alla verkligen får möjlighet att känna sig välkomna, hemma, sedda och respekterade i dem, är kanske bland de viktigaste uppgifterna vi har idag. Samtidigt tycks inte de traditionella formerna att samlas, t.ex. till gudstjänst på en söndag, vara de tillfällen där vi riktigt når flertalet. Och när vi väl möts, när det väl är skarpt läge, "Vem kan trösta en sorgsen vän, vem kan hoppet återge? Vem kan dela en fattig mans bröd, vem kan ge mer än han har själv?" undrar Cornelis Vreeswijk i sången Vem kan segla förtan vind. Ja, vad ska man säga, var finns hoppet, hur ska vi räcka till, hur ska vi orka med allt det vi står i av utmaningar av olika slag? Också som präster vacklar vi emellanåt, naturligtvis. Men också vi får vila ut, falla mjukt, i tillit till den som bär och utstår allt.

Jag tänker att förkunnelsen denna dag har sin trygga grund i det som är den världsvida kyrkans tro genom alla tider och att vi därför också kan tala ärligt om det utrymme som finns i en kristen gemenskap för allas vår känsla av otillräcklighet, villrådighet, modlöshet och trötthet emellanåt. Predikan ger tillfälle att lyfta vikten av att visa empati och förståelse för andras livssituation och att uppmuntra till att i praktisk handling värna, vårda och dela liv - att belysa hur symbolhandlingen där vi genom Jesus lär oss ödmjukhet och omsorg om varandra är intimt sammanlänkad med måltidsgemenskapen och uppmaningen i instiftelseorden; ”Gör detta till minne av mig.” (Luk 22:19b) Det är genom kärlek till vår nästa vi vittnar om det kristna hoppet, om Gud som älskar och tror på det goda i oss, om Gud som försöker hela och samla, om kraften i upprättelsen och nåden, hopp om framtiden. Det är med kärlekens blick och kraft vi kan hitta fram i det som är tillvarons skärtorsdag, när festen urartat. (Jf. t.ex. Sv.psalms 245, Psalmer i 2000-talet, 870) Även när det verkar som att allt är förlorat, är det vår övertygelse att det kommer en påskdag. Det kommer mer och annat, ett annat liv, nytt liv.

Budskap

När Jesus tvättade lärjungarnas fötter före den sista måltiden gav han lika mycket uttryck för sin kärlek, som för den kristna gemenskapens fundament: att vi ska älska och tjäna varandra.

Långfredagen

Sofie Walter, sjukhuspräst, Växjö

Läsningar enligt Johannes-serien:

Jesaja 53:1-12

Hebreerbrevet 10:19-25

Johannesevangeliet 19:17-37

(Psaltaren 22)

Rubrik i evangelieboken:

Korset

Liturgisk färg:

Svart

Kyrkoåret

Altaret: Inga ljus, men eventuellt altarkrucifix, fem röda rosor fram till kl. 15.00 då krucifixet ersätts av en törnekrona och eventuellt fem röda rosor.

Kuriosa: Nadia Bolz-Weber, präst i den lutherska kyrkan i USA och grundare av församlingen House for all Sinners and all Saints, berättar om hur man i församlingen på långfredagen efter gudstjänsten samlas på en plats där ett brutalt våldsdåd begåtts och lägger ner ett större kors och tulpaner (!) som delats ut i gudstjänsten för att liturgiskt knyta ihop långfredagens budskap med det samhälle man lever i nu.¹

Skriften

Den gammaltestamentliga läsningen: Texten är troligen författad under Babyloniska fångenskapen i slutet av 500-talet fK.

De fyra tjänarsångerna/dikterna hos Deutro-Jesaja, varav 52:13-53:12 är en, har rönt mycket både uppmärksamhet och spekulationer. Tjänarsångerna är skrivna i jag-form, men i 53: 1-3 införs en vi-form. Detta ”vi” har tolkats på olika sätt; att det hänvisar till profetens lärjungar, eller en grupp troende israeliter eller att det är kungarna i vers 15 som fått röst och responderar.

I judisk tradition har Jesaja 53:1-12 fått en nationell tolkning, d.v.s. att sången förutsäger och beskriver förföljelser som den judiska gemenskapen utsatts/utsätts för. I kristen kontext har sången tidigt applicerats på Kristi lidanden. I vissa kretsar kallas Jesaja för det femte evangeliet eftersom man tycker att Jesaja så tydligt och ingående beskriver Messias.

Jesaja är en omtyckt profet i NT. Jesaja citeras eller refereras tjugofem gånger där bl.a. i Matt 8:16, Apg 8:32-35 och i 1Pet 2:22. Texten är troligen författad under Babyloniska fångenskapen i slutet av 500-talet fK. De fyra tjänarsångerna/dikterna hos Deutro-Jesaja, varav 52:13-53:12 är

en, har rönt mycket både uppmärksamhet och spekulationer. Tjänarsångerna är skrivna i jag-form, men i 53:1-3 införs en vi-form. Detta "vi" har tolkats på olika sätt; att det hänvisar till profetens lärjungar, eller en grupp troende israeliter eller att det är kungarna i vers 15 som fått röst och responderar.

I judisk tradition har Jes 53:1-12 fått en nationell tolkning, d.v.s. att sången förutsäger och beskriver förföljelser som den judiska gemenskapen utsatts/utsätts för. I kristen kontext har sången tidigt applicerats på Kristi lidanden. I vissa kretsar kallas Jesaja för det femte evangeliet eftersom man tycker att Jesaja så tydligt och ingående beskriver Messias.

Jesaja är en omtyckt profet i NT. Jesaja citeras eller refereras tjugofem gånger där bl.a. i Matt 8:16, Apg 8:32-35 och i 1Pet 2:22.²

Epistelläsningen:

I Hebreerbrevet, som troligen författades mellan 55 och 90 e kr,³ varvas teologiska utläggningar om frälsningen med uppmaningar om hur församlingen bör tänka och leva enligt Kristus. Församlingen bör ena sidan hålla fast i det de har; bekännelsen, sitt partnerskap med Kristus och passande dygder å andra sidan uppmanar för-

fattaren dem att röra sig både inåt mot Kristus som är deras källa till skydd och hjälp och röra sig utåt i en värld som utmanar deras åtaganden i Kristus och utmanar deras be-kännelse. Hebreerbrevets utläggningar med sina många bilder och föreställningar om Jesus offerdöd och uppståndelse speglar den tidiga kyrkans levande teologiska samtal och församlingsliv.

Heb. 10:19-25 är en uppmaning att hålla ut i det nya förbundet. Genom Jesus blod, syndernas förlåtelse och helgandet av ett nytt förbund är det nu möjligt för de som bekänner sig som kristna att gå dit (det heligaste) där enbart överstepräster kunde gå tidigare. Vägen till Guds närvaro här och nu går genom Kristus kropp. Kyrkans första instans är Kristi kropp.

Flera föreställningar som nämns i verserna 19-25 har tidigare introducerats i brevet, t.ex. Kristus som överstepräst för de troende (4:14) och Jesus position i Guds hus/helgedomen (3:6). Att hjärtat badats/bestänkts i rent/klart vatten anspelar naturligtvis på det kristna dopet och knyts samman med Kristi blod som utläggs i 9:13-14 (se även Hesekiel 36:25-26). Avsändaren till Hebreerbrevet adresserar församlingens rening, Tillsammans ska församlingen

möta Gud sanningsenligt, öppenhjärtigt och tillitsfullt. Uppmaningarna att hålla fast vid bekännelsen och ha tilltro till Guds löfte är ett centralt budskap i hela Hebreerbrevet. För att förhindra att församlingen tappar trosutövare och för att stävja uppförandeproblem i församlingarna i den tidiga kyrkan återkommer förmaningar om att utöva goda dygder som t.ex. att peppa varandra till fortsatt engagemang i församlingen och handla kärleksfullt mot varandra. På liknande sätt användes profetiska varningar om att Guds dag var nära. Detta blev en viktig del i de tidiga kristna förväntningarna.

Psaltarpsalmen:

De många citaten från denna psaltarpsalm i NT, inte minst i passionsberättelsen, tyder på att den tidiga kyrkan betraktade den som en messiansk profetia. Psalmerna är en av de mer omfattande klagosångerna, besläktad med Job. Dess ursprungliga användning är oklar, men beskrivningarna av lidandet känns självupplevt och hopplösheten är inte långt borta. Psalmisten finner dock hopp vid minnet av att Gud räddar sitt folk och att Guds omsorg funnits sedan födseln. I judisk tradition läses psalm 22 som en reflektion över drottning Esters erfarenheter.

Från vers 23 skiftar innehållet radikalt över från klagan till lovprisning och tacksägelse. Detta gör att man kan misstänka att det är två psalmer som fogats samman med tiden. Frasen ”Händer och fötter är skrumpnade” i vers 17 är i sitt ursprung svår att tolka och översätta. I den hebreiska texten lyder frasen ”som ett lejon mina händer och mina fötter” och ”som ett lejon” tycks vara ett verb, som fått mer eller mindre korsteologiska tolkningar som t.ex. genomborrade och bundna. Frasen finns dock inte återgiven i NT.

De många djuren som nämns i psalmen (v.13 tjuren, v.13, 22 lejon, v.17, 21 hundar och v.22 vildoxar) har antingen tolkats som psalmistens/kungens/ israels fiender eller som sjukdomar förklädda eller orsakade av demoner, vilka ofta avbildades och omnämndes som djur, framförallt i Babylonien.

Evangelieläsningen (19:17-37):

Denna del av evangeliet kan man urskilja fem scener; Jesus bär sitt kors (v.16-18), Pilatus har låtit skriva ett anslag (v.19-22), soldaterna delar Jesus kläder (v.23-25), kvinnorna och den älskade lärjungen (v.25-27) och Jesus dör (v.28-30). Varje scen skiljs åt genom att vissa ord upprepas i början och i slutet av varje del; ’Je-

’sus’, ’skriver’, ’soldater’ och ’kläder’, ’mor’, ’fullbordat’. Johannes understryker att Jesus bar sitt kors helt själv och att Johannes med detta anspelar på när Isak bar veden till den eld som han själv skulle offras vid av sin far Abraham (1Mos 22:6). Av evangelisterna är det enbart Johannes som betonar att Jesus korsfästas mellan ’två andra’. Pilatus initiativ till skylten ska troligtvis uppfattas som profetiskt, då det endast är Johannes av evangelisterna som antyder att Pilatus anslag har universell angelägenhet eftersom det skrivs på tre språk (v. 20) och att tillägget ’ från Nasaret’ (se även 18:5) betonar uttrycket ’Judarnas kung’.

Johannes citerar psalm 22 angående Jesus kläder enligt Septuaginta. För att understryka Guds beskydd skonas långskjortan som är vävd i ett stycke antyder samma symboliska innebörd av enhet som den i Joh 21:11 ”Och fast det (fiskarna) var så många gick nätet inte sönder”.

Johannes har placerat de fyra kvinnorna så nära korset att de hör Jesus ord och de kontrasterar de fyra soldaterna. Maria Magdalena nämns i alla evangelierna, medan Markus inte nämner Jesus mor alls vid korsfästelsen. Bland annat Bultmann har framfört tanken på att kvinnorna och lär-

jungen Johannes skulle representera två olika gemenskapsursprung inom den första kyrkan; den judisk-kristna och den hedna-kristna, men för detta finns inga textbaserade argument. Istället tänks den lilla gruppen vara en ideal representation för den kristna tron och som kan vittna om vad som hände vid korsfästelsen (se 19:35, 21:24).

Johannes är också den ende som nämner att Jesus är törstig och genom att hänvisa till psalm 69:22 i Jesus dödsögonblick betonar han Jesus suveränitet i att uppfylla Skriften. Isopen anspelar på påskmåltiden (2 Mos 12:22) då israeliterna strök påskalammet blod på sina dörrposter innan avfärden från Egypten.

Jesus dör skrikandes orden ”Det är fullbordat” (grek. *Tetelestai*), vilka är en variation av sista frasen i 16:33 ”jag har besegrat världen”. Kristus uppdrag från Fadern är fullgjort och löftet om Andens gåva kan uppfyllas (7:37-39). Johannes är tydlig med att korset är en seger (se 12:31-32). Korset är ett sigill på ett särskilt sorts liv. Ett liv som vänder sig bort från våld (fängslandet, törnekronan, spörappen örffilar, genomborrandet), manipulation (Jesus inför Pilatus) och förtryck (korsfästelsen).

Evangelieläsningen (19:38-42)

Endast Johannes skildrar när soldaterna krossar benen på de övriga som korsfästes. Detta utfördes antingen som bestraffning eller, som här, för att påskynda den kvävning som inträffar när upprätthållandet av kroppen kollapsar. Citatet i Joh 19:36 ”Inget ben ska krossas på honom” anspelar på både 2 Mos 12:46 och på Ps 34:21 och att Jesus dör som påsklammet, utan några krossade ben.

Jesus genomborrade sida tros är svårare att härleda till uppfyllelsen av Skriften. Citatet i vers 37 ”De ska se på honom som de genomborrat” tycks vara hämtat från den hebreiska texten Zechariah 12:10 ”And I will pour out on the house of David and the inhabitants of Jerusalem a spirit of grace and supplication. They will look on me, the one they have pierced, and they will mourn for him as one mourns for an only child, and grieve bitterly for him as one grieves for a firstborn son.”. Jesus sår i sidan visas upp vid två möten med lärjungarna efter uppståndelsen, (20:20, 27). Blod och en vattmig substans kan rinna ut ur lungorna om dessa punkterats. Dessa vätskor har viktiga symbolvärden som Johannes medvetet använder för att väva ihop sin korsteologi. Eventuellt kan Johannes associera till att blandat blod hälldes över altaret vid påsken, men troligtvis

vill han leda läsarens tanke till Jesus dop och till hans död eftersom detta var bevis för Kristus mänsklighet (se 1 Joh 5:6-8). Detta tycks vara argument mot meningsmotståndare som hävdade att Jesus inte var människa och därför varken kunde födas eller dö. Flera kyrkofäder har menat att kyrkan föddes ur Kristi sårside. Anden som nämns i 1 Joh 5:6-8 har också en viktig plats när Jesus överlämnar sin ande vid dödsögonblicket (Joh 19:30).

Berättelsen om gravläggningen spelade en viktig roll för de första kristna. Att gravläggningen skötts på rätt sätt togs som intäkt dels för att Jesus verkligen var död och dels för det märkliga med en tom grav och uppståndelse. Alla fyra evangelierna berättar om Josef från Arimataia, men hos Johannes finns också vännen Nikodemos. Trettio kilo kryddor får anses vara en ansevärd mängd och är jämförelsevis lika mycket som användes vid en kunglig begravning och var förmodligen lika dyrbara som den olja som Maria smörjer Jesus med i Joh 12:3-8. Nikodemos fullföljer den begravningsrit som Maria påbörjat.

I vår tid

Förslag A (Joh 19:17-42):

Lärjungarna är både chockade och skräckslagna efter Jesus död. Det hade inget riktigt religiöst ramverk för det de bevittnat de senaste dagarna. Först ett oväntat förräderi, därefter en orolig natt med uppbrott, ett avhugget öra på marken, en arrestering, de plötsliga och oanade sveken, en iscensatt rättegång med lynchning, våld och övergrepp, fasansfulla minnesbilder av upphängda, förvridna och plågade kroppar, bevittnande av dödsögonblicket, kanske en jordbävning, ett stort rinnande sår i sidan och krasset av knäskålarna som går sönder och en stum gravläggning med trettio kilo örter att ta hand om. Allt detta under ett dygn. Nä, vem har ork till ord, svar och teorier för detta? Vem tänker ens att detta är en slags seger? De medeltida mystiska förställningarna om de helande krafterna i Jesus blod och sår är långt borta. Men när de går sakta med kroppen mellan sig till graven är det påtagligt att deras herde har blivit slaktad som ett lamm.

Vi tar det för självklart att samlas kring ett kors för att be eller läsa bibeln, men under de första decennierna efter Kristus död och uppståndelse var detta otänkbart. Lika främmande, obehagligt och kränkande

skulle det vara för oss om vi skulle förrätta vår lovsång och tacksägelse framför en giftinjektion eller en elektrisk stol. Korset förknippades länge med skam, förnedring och lidande – ett tecken på att man var i händerna på en maktfullkomlig och jordisk härskamakt. Så hur kommer det sig att vi bär detta avrättningsinstrument i miniformat om halsen, pryder våra hem och heliga platser med kors av trä, plast, metall, med eller utan en söndertrasad naken manskropp vidhängandes?

De händelser som kvinnorna och männen varit med om vid korset när deras Herre och vän avrättats (och uppstått) ändrar hela deras universum. Ingenting är sig längre likt och de lever inte längre i samma värld som tidigare. De börjar tala om en ny skapelse, om frihet från slaveri och om en transformation av hela livet som de för alltid kommer att präglas av. De kommer helt enkelt inte ifrån korset. Det mesta vi läser i NT överskuggas av händelserna vid och på korset. För de första kristna måste korsdöden ha en gudomlig innebörd och de drar sig till minnes vad Jesus predikat och profeterat om, hur han helat, undervisat, bemött och pratat med människor, hur han blivit döpt och så ser de tecknen på hur korsfästelsen hänger ihop med den

Gud de bekänner sig till. De minns Jesus ord på korset ”Förlåt dem” (Luk 23:34) och de minns att han inte retirerade när han plågades. De och vi tillhör en Gud som inte kan besegras av våld. Trots att de/vi förnekar, mördar och utesluter Jesus fortsätter han sitt verk och uppdrag att bära Guds kärlek ut i den här världen. Trots att mänskligheten skjuter Gud i Jesus mot kanten så skjuter Gud tillbaka på samma sätt som Gud alltid har gjort; med kärlek, förlåtelse och helande. Jesus på korset är en Gud som handlar och som handlar med motståndskraft. Hur mycket människan än försöker fånga, lura eller tvinga Gud till något, så har Gud sin frihet att bestämma över sin vilja. Guds väsen är fokuserad på att älska oss och reparera relationen till oss som vi ständigt tenderar att avbryta. Det är en Gud som aldrig tröttnar eller ger upp om oss. Det är korsets tecken, ett tecken på frihet.⁴

Bilderna och förklaringarna som växer fram under århundraden efter Jesus död och uppståndelse är många. Man bör betrakta dessa som överlappande modeller som vardera säger en del av men, inte allt om Gud. Det vi vet om korset är att det är så Gud visar sig i världen för människan.⁵

Förslag B (Psalm 22, Jes 53)

Jesuiten och läraren Margret Silf skriver att ”God is working to turn you into the person Jesus would be if Jesus were you”

Så hur arbetar då Gud med långfredagen i oss? Kristendomen bör inte präglas av en ängslig plåstermentalitet där man ska bolstra, bortförklara, minimera, vifta bort och dela ut falska förhoppningar när det kommer till lidande. Lidande ska helt enkelt tas på allvar. Eftersom vi varje långfredag står vid korset och bevittnar en långsam och plågsam död, så vågar vi också se och erkänna människans lidande, det som Jesus själv gick in i som människa.

På korset kallar Jesus oss från medlidande till kärlek, från välgörenhet till rättvisa, från likgiltighet och åtskillnad till ett erkännande att vi alla tillhör varandra. Långfredagen tvingar oss att stanna upp i tystnad, liksom den Jesus hade inför Pilatus, och se in i andras smärta och lidande.

Vi stannar upp inför systrar och bröder vars tårar aldrig tar slut, som skär, snarar och förgiftar sig för att få en ångestfri stund, inför den som får en kula skjuten genom bröstkorogen och som trasar sönder ryggraden, Vi stannar upp inför 16-åringen som gör sig känslökall för att stå ut med att skada sina skolkamrater,

inför kvinnor och barn som säljs som sexslavar och gratis arbetskraft, inför den som fyller varje blodkärl med giftiga substanser, inför den som dricker för att dö, inför den som bär sin packning som ett kors i jakten på en sovplats i natten, inför den som aldrig orkar stiga upp ur sängen, inför den som fraktas runt på de europeiska vägarna i en lastbilscontainer med sin familj i hopp om ett välkommande land, inför den som lever sitt liv i ständig väntan, inför den som är tvångsinlagd i psykiatrin, inför den som blivit bestulen, inför den som drabbats av stroke, inför den som lider av PTSD, inför den som väntar oroligt på sin restade medicin, inför den som själsligt tynar bort i ensamhet, inför den som inte vill leva, inför den som blir slagen gång på gång, inför den som blir kränkt varje skoldag och varje arbetsdag, inför den som är fylld med hat till brädden.

Vi ropar: "Befria oss, Kristus!" Min egen livssmärta, mina blödande sår och mina tragedier får jag lämna, ja, t o m kasta på Jesus och säga: "Ta dessa också. De är för svåra, för blödande för mig att bära runt på. Ta dem med dig bort från mig, Jesus. Amen

Förslag C (Hebreerbrevet 10:19-25)

I Peter Halldorf fastebok skriver han att vid korsets fot är Kärlekens kyrka närvarande.⁶ Denna kyrka representeras av Mater Dolorosa, den lidande modern och Johannes, den lärjunge Jesus älskade. Där på korset, mitt i sin pågående död, skapar Jesus nytt. Mitt i förtvivlan ges nya möjligheter genom att nya relationer binds samman. Det är en kyrka som kommit till genom kärlek och inte genom makt och inflytande. Det är den kyrkan som ska vara oövervinnerlig intill slutet.

Budskap

Ärendet för predikan på långfredagen är att stanna upp vid korset och bli vittne till vad som händer där och vad Jesus korsdöd betyder för den här världen och för mänskligheten, för oss som kyrka och för oss personligen. Att leva i sanningen är att leva där Jesus är!

---

¹ Bolz-Weber, N (2019) *Trasiga helgon*. Libris förlag.

² En detaljerad fördjupning av Jesaja och i synnerhet Jesaja 53 återfinns i Carl Lindhagens artikel "De tre sista decenniernas Ebed Jahveforskning" i *Svensk teologisk kvartalskrift*, 1932:8 (s.350-375). Finns digitalt.

³ Hänvisningen till "vår broder Timotheus" (Heb 13:23) har ibland varit antagandet till att Paulus skulle författat brevet, men stil och teologi tycks alltför olik. Trots många spekulationer och en del seriös forskning så har författaren förblivit anonym.

⁴ Detta stycke är en fri översättning och tolkning ur Rowan Williams bok *The Sign and the Sacrifice* (2017). (s.7-9)

⁵ För en grundlig genomgång av olika försoningsläror rekommenderar jag starkt den anglikanska teologen och författaren Jane Williams tunna men utmärkta bok *Why did Jesus have to Die?* (2016) Society for Promoting Christian Knowledge (SPCK).

⁶ Halldorf, Peter. (2019) *Spåren till det fördolda. Betraktelser för fastan*. Argument Förlag (s. 98-99)

En ytterligare impuls skulle ha inkommit för påsknatten/påskdagen. Skribenten hade tyvärr inte möjlighet att färdigställa sitt bidrag. Dessa tre impulser var överenskomna före det i tidigare cirkulär aviserade uppehållet i impulsutgivningen.

Redaktionen

Månadsblad för Knäckebröhults kyrkliga samfällighet

– Femfaldigen nekad att få delas ut som samhällsinformation – April 2023 –

Söndaglig mässa i Sport från och med påsk

Under en mycket lång tid har församlingsrådet i Sport strävat efter att församlingen ska fira mässa så lite som möjligt. Efter att vi firat mässa i samband med ett sammanträde kan jag nu meddela att församlingsrådet svängt i sin uppfattning. Mässan annonserades som en temagudstjänst och då ledamöterna efteråt sade att de aldrig bevistat någon sådan gudstjänst förut och vill ha flera sådana gavs en utmärkt möjlighet att avslöja att temat varit ”nattvarden.”

Kyrkoherden

Ledamot lämnar kyrkorådet efter överenskommelse

Konflikten har varit med pastoratet länge men vi kan nu äntligen lägga den bakom oss. Den kyrkorådsledamot som väckt uppmärksamhet genom att inte bara sälja kristaller, utan också påstå sig kunna tala med djur har, nu gått med på att lämna sitt uppdrag. För att motivera ledamoten att avgå gjordes en liten transaktion som ger oss möjlighet att ordna en tron av kristall till altaruppsatsen i Ruta kyrka. Det drog ut något på tiden i och med att ledamot framhärdade i att å ena sidan utse hästen som sitt ombud och å andra sidan själv uttolka vad hästen hade att säga men nu är båset äntligen tomt.

Ordföranden

Satsning på begravning

Då vi märkt att vi har en större marknadsandel på begravning än på dop väljer vi den folkkyrkliga modell Jesus ger i evangeliet att vi ska begrava våra döda. I påsk kommer därför vår film ”Livet sista fest” att rulla upp på bioograferna.

Saxat

Ruta ödekyrkogård

Annandag påsk, 11.00

Emmausvandring för folk som inte gillar att gå

Ta med egen kaffekorg och något att sitta på.

---

ur

Församlingshemmet i Sport

17 april 09.00

Promenadgruppen

Vid dåligt väder utfärd till Emmaus (loppisen)

---

församlingsbladen

Knäckebröhults kyrka

20 april, 19:00

Kärleksmums - en sensuell musikgudstjänst

OBS – ej fullt så ekivok som den låter!